

VASS IMRE BARLANGKUTATÓ CSOPORT

1980. évi

J E L E N T É S E

- I. 1980. évi terveink
- II. 1980. évi munkánk
  - 1./ Tavaszi tábor
  - 2./ Nyári tábor
  - 3./ Évközi turák
- III. Szervezeti élet
  - 1./ Csoportrendezvények
  - 2./ Oktatás
  - 3./ Tanulmányutak
- IV. 1981. évi terveink

/2 beszámoló tanulmányutról/

2./ A nyári tábort hagyományosan VIII.5-20-a között tartottuk.

Táborunk fő célja a barlangban való tovább-jutás volt, ami a csapadékos időjárás miatt meghiúsult, mert a szifonok megteltek vízzel, így még az eddig ismert szakaszban való munka is lehetetlen volt.

Figyelembevée a lehetőségeket, a korábban elkezdett bontási munkát folytattuk az Ur-földjén az egyik beszakadásnál. Csörlő állást építettünk ki, kb. 4-5 métert sikerült mélyíteni az eltömődött víznyelőben.

Ez a víznyelő feltételezhetőleg a barlangrendszerhez tartozik.

A korábbi évek tapasztalatait figyelembevée ácsolatot készítettünk az esetleges omlás megakadályozására.

Az OKTH előírása szerint a kutató területet körbe kerítettük a tábor befejezése előtt.

A csapadékos időjárást kihasználva augusztus 9-én 14 órakor Kubasek János és Cseri Béla 5 kg /6 liter szalmiákszesszel/ hígított fluoreszcint öntött a Frank barlang patakjába.

A festéket Rózsa Géza és Bakos István augusztus 10-én 6 órakor észlelte az Acskó forrásban. Az Acskó réten keresztül haladó víz a lapos területen nyelődött el, majd 12-én 02 órakor jelent meg a Csörgő forrásban. A tábor ideje alatt több terepbejárást végeztünk további kőzet-mintákat gyűjtöttünk.

A Rejtekszomboly bejáratát átfestettük.

Csoportunk tagjai több turán vettek részt, amelyet a környék barlangjaiba szerveztünk, pl: a Vass Imre bar-

langban is.

A tábor átlagos létszáma: 12 fő volt.

A Baradla csoport meghívására csoportunk 6 tagja résztvett az Alsó-Baradla barlangban végzett kutatásban, munkájukkal jelentősen hozzájárultak a tábor eredményességéhez.

3./ Az év folyamán rendszeresen szerveztünk turákat az Alsó-hegyre és környékére, valamint a Budapest környéki barlangokba.

A turák célja a környék barlangjainak megismerése, a kutatók technikai továbbképzése volt.

Több alkalommal vettünk részt a Baradla csoport kutató munkájában, a Baradla és a Béke barlangban.

III. Szervezeti élet

Csoportunk a KPVDSZ Vörös Meteor Barlangkutató Szakosztály szervezetén belül működik.

1./ Csoport-rendezvények:

Hetente rendszeresen szerdai napokon 19-21 óra között csoportgyűlést tartunk az Eötvös utca 25/a. KPVDSZ kulturházban.

Csoportunk vezetője: Házi Zoltán az MKBT titkárságának tagja.

Kutató-házunkban Szögligeten több külföldi és hazai barlangkutató csoportot láttunk vendégül, Csehszlovákiából Brno-i és prágai barlangkutatók, Lengyelországból a Zakopáne-i barlangkutatók. Részükre a környék zombolyaiba és barlangjaiba szerveztünk turákat.

A kutatáshoz szükséges anyagi fedezetet munkavállalás-

sal biztosítjuk.

A Baradla csoporttal közösen a társulat megbízásából is végeztünk munkát a MAFI részére.

- 2./ Kubassek János tagtársunk tartott oktatást alapvető geológiai ismeretekről a tavaszi táborban.
A biztonságtechnikai ismeretekről, valamint a barlangjárás elméleti és gyakorlati témájával Kovács József tagtársunk foglalkozott kutatóink továbbképzése érdekében.

3./ Tanulmányutak, publikációk

A Szófiában rendezett Európai Regionális konferencián két csoporttársunk vett részt Rácz József és Samu Ernő.
Rácz József tagtársunk előadást is tartott az Európai Denevérek Nevezéktani kérdéseiről.

A tanulmányutról készült beszámolót csatoljuk.

Kubassek János tagtársunk csoportunk erkölcsi és anyagi támogatásával indiai tanulmányuton vesz részt, októberben indult, előreláthatólag jövő év júniusában érkezik vissza.

Csoportunk 4 tagja, Bakos István, Domokos Tibor, Házi Zoltán és Kovács József november 1-15 között a Vörös Meteor Vizalatti Barlangkutató Szakosztály és a Barlangkutató Szakosztály közös szervezésében Kubában tanulmányuton vett részt, utjukról a beszámolót csatoltan közöljük.

IV. A VMTE Vass Imre barlangkutó csoport 1981. évi szakmai munkaterve:

- 1./ Az Aggteleki-Karszt vidék, ezen belül az Alsó hegy további komplex barlangtani - földtani és geohidrológiai kutatása.
  - a./ Feltáró kutatás végzése a Csörgő forrás barlangban a továbbjutás céljából.
  - b./ Hidrometeorológiai adatgyűjtés Szögliget térségében.
  - c./ A földtani - közettani jelleghatárok kijelölése, a minták laboratóriumi vizsgálatai, valamint a meglévő geológiai térkép figyelembevételével.
  - d./ Az eddig ismert Ménes völgyben és Szögliget környékén lévő barlangok koloszteri feldolgozása.
- 2./ Együttműködés a VMTE Baradla barlangkutató csoporttal a Béke és a Baradla barlangok további kutatásai munkáihoz.

Budapest, 1981. január 25.

Rácz József

Az Európai Regionális Barlangtani
Konferencián

Csoportunk két fővel képviselte magát - a sheffieldi VII. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus és a Nemzetközi Barlangtani Unió támogatásával létrehozott - Regionális Konferencián.

E rendezvény Bulgária fővárosában, Szófiában került lebonyolításra 1980. szeptember 22- 28 között. A Szervező Bizottság, mely a Bulgár Tudományos Dolgozók Szövetségéből, a Bulgár Turista Unióból és a Bulgár Barlangász Szövetségből tevődött össze - különféle kirándulásokat is szervezett, úgy a konferencia hetének egyik napján /IX.25./, mint az előadások előtt és után /IX.17-21, ill. IX.29-X.3. között/.

Utazótársammal, Samu Ernővel képviseltem csoportomat.

A beiratkozás alkalmával mindenki kapott egy kis táskát, mely jelvényeket, különböző nyelvű reklámkiadványokat és várostérképet tartalmazott ;

A Bulgár Turista Szövetség elnökének nyitóbeszéde és a rendezvénysorozat részletes programja mellett. Sajnos az előadásokat nem lehetett az előzetes kiadványban megadott rend szerint lebonyolítani, mivel az előadók egy része nem jelent meg. Így a rendezők minden reggel kifüggesztették az aznapra esedékes programot.

Az előadótermek melletti folyosószakaszon a bulgár barlangkutatók eredményeit szemléltető, színes és fekete-fehér fényképekből rögtönzött kiállítás volt látható.

A kezdést jelző plenáris ülés hétfőn reggel 9 órakor került megrendezésre.

Először Peko Takov, a Bulgár Turista Szövetség elnöke tartott megnyitó-beszédet bulgárul, melyet szakaszonként oroszra és angolra fordítottak.

Ezután uttörőgyerekek köszöntötték virággal a nemzetközi összetételű elnökséget, melyet magyar részről dr. Dénes György képviselt.

A konferencia, az előzetesen megküldött körlevélnek megfelelően - 9 szekcióból állt. Ezek a következőképpen alakultak:

"A" szekció: Karszt- és Barlang-geológia, tektonika, ásvány-
- és kőzettan, szpeleokronológia,

"B" szekció: Felszíni és felszín alatti karsztok geomorfológiája,

"C" szekció: A karsztok és barlangok hidrológiája és kilmája,

"D" szekció: A karsztok hidrogeológiája, fizikája és kémiaiája,

"E" szekció: Bioszpeleológia

"F" szekció: Barlangi régészet és őslénytan,

"G" szekció: A barlangkutatók szervezése, barlangtérképezés, karsztok és barlangok dokumentálása,

"H" szekció: Felszín alatti turisztika, kiépített barlangok, barlangvédelem,

"I" szekció: A barlangfeltárás technikája és módszerei, barlangi mentés.

A felsoroltakból azonnal kitűnik, hogy maximális jóakarattal is csak az előadások kis töredékét lehetett végighallgatni, mivel általában 4-5 szekció működött egyidőben. A helyzetet tovább bonyolította az a tény, hogy az egymást követő beszámolók különböző nyelveken kerültek megrendezésre.

Több esetben azonban a térképvezérlatok és kivetített diaképek olyan szemléletessé tették az egyes előadásokat, hogy követni lehetett olyan nyelveken is, melyeket nem ismertünk. Időnként helybeli tolmácsok fordították a bulgár és orosz előadások érdekesebb részleteit - főleg angolra. A beszámolók után bármely megengedett nyelven kérdéseket lehetett intézni az előadókhöz.

Magyar részről a következő előadások hangzottak el: Jakucs professzor a karsztokon végbemenő biológiai folyamatokról beszélt, dr. Dénes György a barlangnevek kialakulását elemezte, Gáderos két előadást tartott különféle vegyi folyamatokról, Székely Kinga a hazai barlangvédelemről és az új természetvédelmi törvény-tervezetről beszélt, Lovász a Mecsek dolináit elemezte, Kovács J. a hidrotermális barlangokról tartott esszét, különös tekintettel a Báthori-barlangra, s végül én elemeztem az európai denevérek nevezéktanát.

Sajnos dr. Kordos László és csoporttársunk, Kubassek János egyetemi hallgató nem tudott megjelenni a konferencián.

Végezetül néhány szóban szeretném összefoglalni a szófiai konferencián tartott előadásomat.

Itt nem kívánom közölni beszámolóim teljes szövegét, mivel a bulgáriai francia nyelvű publikációt szeretném teljes egészében a Karszt és Barlangban közzétenni /a kéziratot már beadtam a középlaphoz, s így valószínűleg a lektorálás már folyamatban van/.

Ezuttal csupán az előzetes kiadványban /Abstract of Papers/ megjelent, angolul leadott összefoglalásomat írom át magyarra. Lnc:

Tallózás az európai denevérek /Chiroptera/ nevezéktani kérdései körül

Összefoglalás

A szpeleológia szókinese, s ezen belül a kenevérek elnevezései számos érdekes problémát vetnek fel.

A tudományos nevezéktan a latin és ógörög elemek keveréke, az élő nyelvek pedig részben ezek torzított és fordított alakjait használják, másrészt önálló szavaik vannak.

Mindenekelőtt a tudományos nevezéktan értelemzavaró szimp-tómáira hívom fel a figyelmet - javasolva mielőbbi korrigálásukat. Ilyenek pl: a gyakoribb szinonimák, a helytelen névpontosítások, az átsorolási kísérletek /Eptesicus-Vespertilio/, a "Myotis" nemzetség /egérfülű denevérek/ szubdivíziója és a szerzői prioritás meghatározása /Kuhl-Leisler-Natterer/.

A nevezéktanban szereplő családnevek írásmódja és végződése, a fajnevek leirási dátumainak hibái, az értelemzavaró rövidítések /Geoffroy/ és a gyakoribb nyelvi hibák /Schreber-Schreibers, Rh. ferrum-equinum, stb./ még kisebb ellentmondásokat okoznak. A "Vespertilio murinus" név sokoldalú használata jellemző a tudományos nevek változásaira.

Csaknem minden élő nyelv használja ezek torzított alakjait, mely jelenség az újlatin nyelvcsaládban /francia,olasz, spanyol, portugál/ a legjellemzőbb. A német mindent lefordított és népies elemeket is felhasznál, ami kimutatható a magyarban és az oroszban is. Minden nyelvben van néhány olyan fajnév, melyben családnevek szerepelnek /a szerzőé,

vagy a tudományos név átírása/. Valamennyi felsorolt szimp-
toma megtalálható az angol denevérnevekben is.

A VI. táblázatban gyűjtöttem össze a jelenleg érvényes
tudományos neveket, kiegészítve az általam javasolt változ-
tatásokkal és pótlásokkal.

A tudományos nevezéktan egységesítése érdekében javasolom
ezeknek a neveknek a használatát és a szinonimák mielőbbi
megszüntetését.

Vegezetül itt közlöm a fent említett VI. táblázatot, ki-
egészítve az egyes fajok magyar elnevezéseivel.

Az európai denevérfajok nevezéktana

- 1./ *Nycteris thebaica* É. GEOFFROY ST-HILAIRE, 1818.
/hasadtarcu d./
- 2./ *Rhinolophus ferrum-equinum* /SCHREBER, 1774./
/nagy patkósorru d./
- 3./ *Rhinolophus hipposideros* /BECHSTEIN, 1800./
/kis patkósorru d./
- 4./ *Rhinolophus euryale* BLASIUS, 1853.
/kereknyergű patkósorru d./
- 5./ *Rhinolophus blasili* PETERS, 1866.
/Blasius patkósorru denevére/
- 6./ *Rhinolophus mehelyi* MATSCHIE, 1901./
/Méhely patkósorru denevére/
- 7./ *Myotis mystacinus* /LEISLER et KUHL, 1818./
/bajuszos denevér/
- 8./ *Myotis brandti* /EVERSMANN, 1840./
/Brandt denevére/
- 9./ *Myotis nattereri* /KUHL, 1818./
/horgas-szőrű denevér/
- 10./ *Myotis bechsteini* /LEISLER et KUHL, 1818./
/nagyfülű denevér/
- 11./ *Myotis emarginatus* /É; GEOFFROY ST-HILAIRE, 1806./
/csonkafülű/

- 12./ *Myotis myotis* /BORKHAUSEN, 1797./
/közönséges denevér/
- 13./ *Myotis blythi* /TOMES, 1857./
/hegyesfülü denevér/
- 14./ *Myotis daubentoni* /LEISL et KUHLE, 1818./
/vízi denevér/
- 15./ *Myotis capaccinii* /BONAPARTE, 1832./
/hosszulábú denevér/
- 16./ *Myotis dasycneme* /BOIE, 1825./ /tavi denevér/
- 17./ *Eptesicus serotinus* /SCHREIBER, 1774./
/kései denevér/
- 18./ *Eptesicus borealis* /NILSSON, 1838./
/északi denevér/
- 19./ *Eptesicus sodalis* /BARRETT-HAMILTON, 1910./
/barát denevér/
- 20./ *Vespertilio murinus* LINNÉ, 1758.
/fehértorku denevér/
- 21./ *Nyctalus noctula* /SCHREIBER, 1774. /
/korai denevér/
- 22./ *Nyctalus lasiopterus* /SCHREIBER, 1774./
/óriás korai denevér/
- 23./ *Nyctalus leisleri* /KUHLE, 1818./
/szőröskaru denevér/
- 24./ *Pipistrellus pipistrellus* /SCHREIBER, 1774./
/törpe denevér/
- 25./ *Pipistrellus nathusii* /KEYSERLING et. BLASIUS, 1839./
/durvavitorlájú denevér/
- 26./ *Pipistrellus kuhli* /NATTERER et. KUHLE, 1818./
/fehérszélű denevér/
- 27./ *Pipistrellus savii* /BONAPARTE, 1837./
/alpesi denevér/
- 28./ *Barbastella barbastellus* /SCHREIBER, 1774./
/piske denevér/
- 29./ *Plecotus auritus* /LINNÉ, 1758./
/hosszufülű denevér/
- 30./ *Plecotus austriacus* /FISCHER, 1829./
/szürke hosszufülű denevér/

- 31./ *Lasiurus cinereus* /BEAUVOIS, 1796. /
/ezüst v. hamvas denevér/
32./ *Miniopterus schreibersi* /NATTERER et. KUHL, 1818./
/hosszuszárnyu denevér/
33./ *Tadarida taeniotis* /RAFINESQUE, 1814./
/szelindek denevér/

A Vass Imre Barlangkutató Csoport 1980. évben hagyományos munkaterületén az Aggteleki-Karszton Szögligeten folytatta kutatómunkáját, az Acskó rét és a Csörgő forrás között elhelyezkedő barlangrendszer feltárásán.

I. 1980-as terveink alapján célul tűztük ki:

- a barlang további feltárását;
- az eddigi kutatómunka dokumentációját;
- hidrometeorológiai adatgyűjtést és elemzést;
- kőzetminta gyűjtést és feldolgozást.

Terveinket nem sikerült teljes mértékben végrehajtani. A nyári tábor idejére a csapadékos időjárás következtében a szifonok megteltek vízzel, így a további feltárás meghiúsult.

Az eddigi kutatásokról összefoglalást írt Kubasek János, melyet a Karszt és Barlang következő számában kívánunk megjelentetni.

A hidrometeorológiai adatgyűjtést megkezdtük a nyári tábor alatt, a jelenlegi adatsor még nem értékelhető, így azt az 1981. évi jelentésünkben fogjuk megírni.

A kőzetminta gyűjtést a tavaszi és nyári táborok alatt végeztük, ezek elemzése folyamatban van, a Magyar Állami Földtani Intézet Északmagyarországi Osztálya végzi el részünkre.

II. 1./ Tavaszi táborunk IV.1-10-ig Szögligeten

Elvégeztük a kutató-házunk esedékes karbantartási munkáit: festést, villanyszerelést, stb.

Kőzetminta gyűjtést végeztünk Acskó rét és a szögligeti Csörgő forrás között. A Csörgő-Árvizi forrásbarlangban az I. szifonnál medermélyítést hajtottunk végre.

A tábor létszáma: 10 fő.

Bakos István

Tanulmányút Kubában

Egyesületünk a Vizalatti Barlangkutató Szakosztállyal közös tanulmányutat szervezett Kubába 1980. szeptember hónapban.

Csoportunkat 4 fő képviselte a turán: Bakos István
Domokos Tibor
Házi Zoltán
Kovács József

A szakmai program szervezését igen sok bizonytalansággal kísérelte, szerencsére azonban a problémákat Hegedüs Gyula szakosztályvezető-helyettesünk kedvezően megoldotta.

Résztvettünk az Euro-Regionális Speleológiai Konferencián, melyen a kubai barlangkutatók képviselői is jelen voltak. Sikerült személyes kapcsolatot létesíteni Angel Garával, a kubai társulat titkárával, aki a lehetőségekhez képest segítséget ígért a programunk végrehajtásához.

Tekintettel szálláshelyünkre, mely Matanzas tartományban a világhírű Varadéró üdülőhelyen volt, valamint tekintettel a közlekedési nehézségekre, úgy döntöttünk, hogy a tartomány legérdekesebb barlangjait járjuk be és tekintjük meg.

A barlangok bejárásaihoz Orlandó Solés a matanzaszi barlangkutatók vezetője segítséget.

Sikerült több barlangot bejárni, így többek között az idegenforgalom céljára kiépített világhírű Bellamar barlangot. Varadéró közelében a Hicacos félszigeten az Ambrosio barlang, Varadérótól 5 km-re helyezkedik el.

A barlang 80 m hosszú, legnagyobb terme kb. 10 x 5 m-es. Érdekessége a falakon található indián rajzok, melyeket 5 - 6.000 évre becsülnék.

A barlangokkal együtt tekintettük meg a Ceperó barlangot, / vagy saturnó / mely az El Coraltól másfél km-re található.

A barlang hatalmas méretű, kb. 100 x 150 m-es és 20 méter magas, a terem alján egy 70 m mélységű tó található, mely összeköttetésben van a tenger vizével.

Matanzas város környékén több olyan barlangot jártunk be, melyben méreteinél fogva gomba termesztés folyik. Méreteikre jellemző, hogy a barlangokban teherautók közlekednek.

Legérdekesebb és legnagyobb élményt a Santa-Catalina barlang nyújtott, a barlang kb. 8 km hosszú, igen közel húzódik a felszínhez, ezért több helyen beszakadások találhatók, így több be- illetve kijárata van.

A barlang egyedülálló érdekessége cseppkő-gomba képződményei, melyben a legnagyobbak megközelítették a 4 méter magasságot is.

A barlangban korábban ásatások is voltak, 3.000 évnél régebbi kultúra nyomaira bukkantak.

A barlangi turákon kívül egésznapos kirándulást szerveztünk Madruga környékére, ahol megtekintettük a trópusi kúpkarasztokat.

Turánk végeztével a kubai fővárost, Havannát néztük meg, mely szintén nagy élmény volt számunkra.